

УДК 171

ТРАНСГУМАНІЗМ ЯК НАПРЯМОК ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Долбня М.Р., ст. гр.1431

Науковий керівник: канд. філос. наук Гончарова О.О.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Україна, Миколаїв

dolbnya15@gmail.com

Анотація: У даній статті розглянуто філософське поняття трансгуманізму. Проаналізована історія його розвитку в різні епохи, трансформувannya з самовдосконалення в трансгуманізм. Висвітленні його ключові поняття та особливості. З'ясовані його переваги та недоліки.

Ключові слова: трансгуманізм, Джуліан Сорел Хакслі, наука, безсмертя, штучний інтелект, гуманізм, марксизм, транслюдина.

Вступна частина: Тема трансгуманізму в останні десятиліття активно обговорюється в різних областях знань. Дослідження в науці, філософії, соціології та ряді інших дисциплін нерідко сходяться в точці, де кожна з них змушена звернутися до питання про долю людини, в формуванні якої - і розумовому, і фізичному - стали грати таку велику роль різного роду технології. Актуальність даної теми полягає в тому, що трансгуманізм є напрямком у філософії, котрий розвивається, відіграє значну роль в розумінні явищ соціального життя. Оцінки ідей трансгуманізму досить неоднозначні: в кінці ХХ століття цей напрям сприймався здебільшого позитивно, але поступово ця теорія набула своєї критики. Деякі вчені вважають, що прихід постлюдини підірве сімейні відносини, статеву диференціацію, норми моралі. Поєднуючи в своєму дискурсі науковий, наукопопулярний і науково-фантастичний підходи, трансгуманізм, з одного боку, завойовує масу прихильників в академічних і широких колах, з іншого - викликає багато критики на свою адресу, не завжди наукової і конструктивної [9].

Метою статті є розгляд історії трансгуманізму, демонстрація його переваг і недоліків, зображення цілісної картини цього напрямку філософських досліджень.

Основна частина. *Походження терміну.* Обговорення передісторії терміну «трансгуманізм», так само як і те, що він собою знаменує, не знаходить простої відповіді. Дослідження доходять до відомого біолога, засновника ЮНЕСКО і Фонду дикої природи Джуліана Сорреля Хакслі, який в 1957 році замінив цим поняттям слово «свгеніка». Звідки Соррел Хакслі взяв поняття трансгуманізму? Слово «трансгуманізм» було використано в 1312 році в «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі [10].

«Пречеловеченье вместитъ в слова

Нельзя; пример мой близок по приметам,

Но самый опыт — милость божества»[2].

У коментарях до російського перекладу «Божественної комедії» перекладач Михайло Леонідович Лозинський пише, розуміючи особливу важливість цього слова, що так він переклав італійське «trasumanar», що означає вихід за межі людських можливостей. Американський поет і перекладач «Божественної комедії» Генрі Уодсворт (1807-1882) перекладає це слово на англійську як «transhumanise». Пізніше Джуліан Хакслі вводить це слово до вжитку, пропонуючи в книзі «Нові пляшки для нового вина».[9]

Стимулом до утворення трансгуманізму можна вважати есе «Дедал: наука і майбутнє» (1923) британського біохіміка Джона Холдейна, в якому він описує, як наукові і технологічні відкриття можуть змінити суспільство і поліпшити становище людини. Ще один впливовий ранній трансгуманіст - це Есфандіарі, який пізніше змінив ім'я на Fm-2030 (Future Man 2030). У 1989 у своїй книзі «Чи транслюдина ви?» він дав перший опис концепції транслюдини як еволюційного містка до постлюдства [3]. Завдяки роботам Наташі Віта-море сформувався напрямок трансгуманістичного мистецтва, який висловлює такі цінності, як продовження життя, збільшення активності і здатності до творчості, вивчення світу, необмежене самовдосконалення та ін. Це мистецтво створене на основі знань вчених, інженерів, філософів, вчителів та інших фахівців [3].

Ідея самовдосконалення людини і її переростання в трансгуманізм. Трансгуманісти люблять говорити про свій атеїзм, раціоналізмі, прихильність до суворой науки. Насправді трансгуманізм - квазірелігійне вчення, де більше фантазії, ніж осмислених тез і достовірних фактів. Однак ця ерзац-релігія виросла не на порожньому місці, придивившись, ми дізнаємося змінене і перекручене християнство. Душа розвивається, вона вічна, вона оживляє людину. Тіло тлінне, схильне до хвороб і смерті, бентежить розум бажаннями і пристрастями. Безсмертне нібито є в рабстві у смертного і повинно бути звільнено. Варто відзначити насамперед суто християнський підхід до людини, тільки з заміною душі на свідомість, дух на інформацію. Нова в трансгуманізмі тільки форма.

Взагалі, побоювання різних проявів біологічного - характерна риса релігійності. У своєму запереченні «тлінності» адепти релігії, і трансгуманізму як квазі-релігії, готові відмовитися від самого життя. Воскресіння = удосконалення людини наукою до стану безсмертя.

У Європі крізь плин Середніх віків з новою інтелектуальною силою почалася епоха Відродження. Людське буття і світ природи знову стали законними об'єктами дослідження. Ренесансний гуманізм закликав людей покладатися на власні спостереження і власне судження, ніж рахуватися з релігійними авторитетами. Ренесансний гуманізм також створив ідеал гармонійної особистості, високорозвиненої в науковому, моральному, культурному та духовному аспектах. Віхою цього періоду стала «Промова про гідність людини» (1486) Джованні Піко делла Мірандола, яка проголошує, що людина не має готової форми і несе відповідальність за своє формування:

«Ми зробили тебе створінням ні небесним, ні земним, ні смертним, ні безсмертним, щоб ти міг, як вільний і гордий творець свого буття, надати собі образ, якому віддаєш перевагу. В твоїх силах спуститися до нижчих, звіриних форм життя, але ти можеш за своїм рішенням піднятися і до вищого порядку, до життя божественного».

Століття Просвітництва, як прийнято думати, почалось з публікації «Нового Органона» (1620) Френсіса Бекона, який запропонував наукову методологію, засновану більше на емпіричному дослідженні. Ф. Бекон виступав за проект «здійснення всіх можливостей», тобто використання науки для досягнення панування над природою, з тим, щоб поліпшити умови людського життя.

Спадщина Відродження, з'єднуючись з впливом Ісаака Ньютона, Томаса Гоббса, Джона Локка, Іммануїла Канта, Маркіза де Кондорсе та інших мислителів, сформувала основу для раціонального гуманізму. Цей гуманізм виділяє емпіричну науку і критичний розум - на

протизагуби одкровення і релігійним авторитетам - як способи вивчення природи і нашого місця в ній.

У роботах М. Н. Ейнштейна зустрічається поняття техногуманізму. Він розуміє під ним черговий «постбіологічний» етап розвитку, пов'язаний з технічним мистецтвом. Автор підкреслює, що досконалі творіння людського генія в вигляді нових форм комунікації, конструювання, обміну та зберігання інформації вдосконалюють людину, а сама людина набуває «надлюдського» життя в своїх творіннях. У концепції М.Н. Ейнштейна акцент зроблений на інтелектуально-творчій естафеті, що передається від людини до технолюдини і штучного розуму. Вчений вірить, що створені людиною машини зможуть розширити уявлення про неї, створивши нові передумови для розвитку гуманізму [7].

У 1750 році французький лікар і філософ-матеріаліст Жюльєн Оффре де Ламетрі в роботі «Людина-машина» стверджував, що «людина всього лише тварина, або збір пружин, які заводять одна одну». Якщо людські істоти складаються з матерії, підкоряючись тим же законам фізики, які працюють за межами нас, то повинно бути в принципі можливим навчитися маніпулювати людською природою так само, як ми маніпулюємо зовнішніми об'єктами.

Після публікації «Походження видів» Чарльза Дарвіна (1859) з'явилася можливість побачити поточну версію людства не як кінцеву точку еволюції, а скоріше як її ранню стадію.

Природним стало звернення до думок Ф. Ніцше про надлюдину, що найвиразніше сформульованими у книзі «Так говорив Заратустра» (1883-1885). Ідеї Ф. Ніцше містять доводи «на користь генетичної інженерії» або навіть трансгуманізму в цілому. «Надлюдина» Ф. Ніцше заснована на визнанні зла як вищого блага, а ідеальний образ «надлюдини» Ніцше знаходив у Цезаря Борджіа - «людини-хижака». Ніцшеанська «надлюдина» - не краща з усіх людей, а «виняткова людина».

Концепція трансгуманізму в своєрідній мірі була властива і такій потужній філософській школі, як марксистська. Світле майбутнє в навчанні К. Маркса було названо соціалізмом. Це повинно було бути суспільство без класів і без експлуатації людини людиною, суспільство без ринку і приватних власників, ідеальній людині в ньому не загрожують соціальна бідність, хвороби і в перспективі смерть. К. Маркс вважає, що фізичний світ не повинен пояснюватися як щось «надприродне», що в природному світі існують закони, які пояснюють себе самі. Для марксистської філософії, в марксистській теорії пізнання наука грає вирішальну роль. [4]

Поняття «нова людина» починає входити в ужиток вже вперше після Великої жовтневої соціалістичної революції. У статті «Про стару і нову людину» (1932) М. Горький писав: «У Союзі Рад зростає нова людина, і вже безпомилково можна визначити її якості. Вона володіє довірою до організуючої сили розуму, - довіри, яка втрачена інтелігентами Європи, виснаженими безплідною роботою примирення класових протиріч. Вона відчуває себе творцем нового світу і хоча живе все ще в умовах важких, знає, що створити інші умови - мета і справа її розумної волі, тому у неї немає підстав бути песимістом»[8].

Привид еугеніки майорить над більшою часткою думок трансгуманізму. У першій половині 20-го століття цей термін став відомий завдяки дослідом нацистської Німеччини. Нацистська пропаганда виводить свій расовий стандарт. У засобах інформації проголошується обов'язковість критеріїв зовнішності для справжнього арійського чоловіка та жінки. Основними психічними якостями нордичної раси є здатність до оцінки, правдивість і енергійність. З першим з них пов'язані почуття справедливості, тенденція до відокремлення,

недовіра до красномовства, підозрілість, почуття реальності, недовіра до чужинців і вірність тим, хто визнаний гідним довіри [11].

Таким чином, сьогодні трансгуманізм постає перед нами як новий етап в еволюції міркувань про людину. Спираючись на досягнення науково-технічного прогресу, трансгуманізм стверджує, що положення людини фундаментально зміниться за допомогою технологій. В якості аргументів наводяться такі нові можливості людини як: ліквідація старіння і смерті, посилення фізичних, розумових і психологічних можливостей, викорінювання страждань і смертельних хвороб, психіатричних відхилень і багато іншого. У своїй сучасній формі трансгуманізм як світогляд, що апелює до досягнень науки і техніки, був, в основному, сформульований в лекціях і публікаціях FM-2030. FM-2030 називає такі ознаки транслюдини, як поліпшення тіла імплантатами, безстатевість, штучне розмноження і розподілена індивідуальність.

Головні особливості трансгуманізму. У чому його базові відмінності від теорій самовдосконалення людини в минулому?

Відмінними рисами трансгуманізму як філософської теорії є: 1) прагнення до включення саме в науковий дискурс - на мові науки і в правилах наукового міркування; 2) позиція реалізації вже «тут і зараз» тих чи інших експериментів над людською природою [13].

Теорія самовдосконалення Роберта Уікланда і Петера Голлуїтцера стверджує, що коли люди відчують, що важливий для них аспект я-концепції знаходиться під загрозою, у них з'являється мотивація пошуку додаткового соціального визнання цього аспекту своєї ідентичності.

Моральні дилеми трансгуманізму. У чому його прихована небезпека.

Перспективи модифікації людини стали причиною безлічі дискусій і суперечок не тільки серед звичайних людей, а, як і слід було очікувати, в наукових колах. Наприклад, американський письменник, філософ і політолог Френсіс Фукуяма сприйняв трансгуманізм як найнебезпечнішу в світі ідею. В цілому ж критика трансгуманізму і того, що він пропонує, представлена двома основними формами (нерідко вони доповнюють одна одну):

- «практична» форма - критика на тему досяжності трансгуманістичних цілей;
- «етична» форма - критика на тему світогляду та моральних переконань прихильників трансгуманізму і самих трансгуманістів) [5].

Трансгуманістичний рух цікавий також тим, що саме критикує власне вчення з метою передбачення можливих небезпек і загроз трансгуманістичного майбутнього. В рамках трансгуманізму існує навіть розділення критики на формалізовані контраргументи [12]:

«Аргумент Пітера Пена» вказує на те, що небезпека ТГ-технологій може завести людство в глухий кут відсутності потреби до подальшого розвитку і «дорослішання».

«Аргумент Франкентейна» (обезлюднення) полягає в тому, що ТГ-технології здатні розмити межу між людиною і артефактом. За рахунок дарованих ТГ-технологіями можливостей надлюдина не потребуватиме норм моралі і не матиме звичних психологічних якостей.

«Аргумент достатнього» полягає в тому що екзистенційно неправильно позбавлятися обмежень, накладених природою. Наприклад: межі тривалості життя або інтелектуальних здібностей.

«Аргумент Гаттаки» (назва запозичена з антиутопійного твору): критики вважають, що при безконтрольному розвитку ТГ-технологій людство абсолютно (аж до абсурдності) стратифікується на уберменшів, у яких є все, і унтерменшів, у яких немає нічого.

«Аргумент Термінатора» (екзистенціальний ризик) полягає у тому, що при нерозумному застосуванні ТГ-технологій існування людства опиниться під загрозою. До таких технологій належать, перш за все, штучний інтелект і нанотехнології.

«Аргумент гри в Бога» (гординя) - це релігійний аргумент, в першу чергу висувається християнами, який полягає в тому, що людина, знайшовши здатності, близькі до божественних, в свідомості своїй замінить собою Бога [12].

Висновки: Підтримуючи ідею трансгуманізму, не варто забувати, що тотальне впровадження техніки і поширення технологій починають морально спустошувати людину, перетворюючи її на механізм, нездатний любити і жертвувати, мати і нести в життя морально-естетичні цінності. Необхідно пам'ятати: людина - істота тілесно-духовна. Всі сучасні кризи і ризики, в тому числі глобального характеру, вирішуються на рівні людини в її статусі бути здатною нести відповідальність за скоєне, за створений світ техніки, машин і роботів.

Список літератури:

1. Джуліан Хакслі «Нові пляшки для нового вина»(1957) /Лондон/ Chatto & Windus
2. Данте Алигьери. «Божественная комедия»(1892)/ Cassel and Company limited (перевод М.Л. Лозинский)/(ілл. Доре с.517)
3. «Трансгуманізм як актуальний напрям сучасного світогляду» [Текст] / І. Лядський // Науковий світ + Атестаційний вісник. – 2009. – № 3. – С. 14-15.
4. Шубін О.В. МАРКСИЗМ ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ТЕЧІЯ [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка"2009
5. «Філософія трансгуманізму: цели, задачи и проблемы» Есфір Гербер
6. Луків В.А. «ТРАНСГУМАНІЗМ» (2017) / Енциклопедія гуманітарних наук / ЗНАННЯ. РОЗУМІННЯ. ВМІННЯ / с.245-252
7. Л. Яковліва «ВЕКТОР РУХУ: Гуманізм - Постгуманізм - Трансгуманізму - Техногуманізм- Гуманізм»(2014)/ Балтійський гуманітарний журнал. 2014. № 2/с.40-42
8. Е.С. Молостова МОДЕЛІ «НОВОЇ ЛЮДИНИ» У РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД: Підступи до трансгуманізму»(2014)/ НАУКОВІ ВІДОМОСТІ Серія Філософія. Соціологія. Право. 2014. № 9 (180). Випуск 28/с.168-175
9. Маркова Л.А.«НА ПІДСТУПАХ ДО ТРАНСГУМАНІЗМУ»(2016)/ EPISTEMOLOGY & PHILOSOPHY OF SCIENCE/ 0. XLVII/1/с.170-187
10. Д.Уськов ««Пречеловеченье». Про любов і трансгуманізму у Данте»(2019)/ ІА Червона Весна №332//Москва МОФ «Экспериментальный творческий центр»/с.16
11. «Welcome to the era of transhumanism» by Rich Haridy(2017)
12. "Трансгуманізм як філософія" телефоніческое есе Грея і Ідола(2006) Москва
13. В.В «ФУТУРОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОНЦЕПЦІЇ ТРАНСГУМАНІЗМУ»(2019)/ "Гілея: науковий вісник": Збірник наукових праць. Випуск 140 (№ 1) Ч. 2. Філософські науки/с.66-69

REFERENCES

1. Huxley, Julian (1957) New Bottles for New Wine. Chatto & Windus, London.
2. Dante Alighieri. The Divine Comedy (1892) / Cassel and Company limited (translated by ML Lozinski) / (Ill. Dore p.517)
3. Transhumanism as a topical trend of the modern world outlook [Text] / I. Lyadsky // Scientific World + Attestation Bulletin. - 2009. - № 3. - P. 14-15.
4. Shubin O.V. MARKSISM AS AN IDEOLOGICAL FLOW [Electronic resource] // Encyclopedia of the History of Ukraine: Vol. 6: La-Mi / Ed. NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. - K. : In "Scientific Thought", 2009.
5. "The Philosophy of Transhumanism: Goals, Objectives, and Challenges" by Esther Gerber
6. Lukov VA "TRANSHUMANISM" (2017) / Encyclopedia of Humanities / KNOWLEDGE. UNDERSTANDING. SKILLS / p.245-252
7. O.L. YAKOVLIVA "MOVEMENT VECTOR: Humanism - Posthumanism - Transhumanism - Technohumanism - Humanism" (2014) / Baltic Humanities Journal. 2014. No. 2 / p.40-42
8. E.S. Molostov MODELS OF THE NEW MAN IN THE SOVIET PERIOD: Approaches to Transhumanism (2014) / SCIENTIFIC INFORMATION Series Philosophy. Sociology. Right. 2014. No. 9 (180). Issue 28 / p.168-175
9. L.A. Markova, "ON APPROACHES TO TRANSHUMANISM" (2016) / EPISTEMOLOGY & PHILOSOPHY OF SCIENCE / 0. XLVII / 1 / p.170-187
10. D. Uskov "Prehumanity". About Love and Transhumanism in Dante "(2019) / ІА Red Spring №332 // Moscow IOF "Experimental Creative Center" // p.16

11. «Welcome to the era of transhumanism» by Rich Haridy(2017)
12. "Transhumanism as a Philosophy" telephone essay by Gray and Idol (2006) Moscow
13. VV Okorokova, "Futurologic Foundations of the Concept of Transhumanism" (2019) / "Gilea: the Scientific Bulletin": Collection of scientific works. Issue 140 (№ 1) Part 2. Philosophical sciences // p.66-69

Dolbnya Maria Ruslanivna

Transhumanism as a Direction of Philosophical Research.

Annotation: This article deals with the philosophical concept of transhumanism. The history of its development in different epochs, transformation from self-perfection to transhumanism is analyzed. Its key peculiarities and features are covered. Its advantages and disadvantages are explained.

Keywords: transhumanism, Julian Sorell Huxley, science, immortality, artificial intellect, humanism, Marxism, transhuman.

Долбня Мария Руслановна

Трансгуманизм как направление философских исследований.

Аннотация: в данной статье рассматривается философская концепция трансгуманизма. Анализируется история его развития в разные эпохи, превращения из самосовершенствования в трансгуманизм. Освящены его ключевые понятия и особенности. Объяснены его преимущества и недостатки.

Ключевые слова: трансгуманизм, Джулиан Сорелл Хаксли, наука, бессмертие, искусственный интеллект, гуманизм, марксизм, трансчеловек.

УДК 167.7

ЕТИКЕТ І КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ У СВІТІ НАУКИ

Доргаліс О.В., ст. гр. 5271м

Науковий керівник: канд. філос. наук, доцент Патлайчук О.В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Україна, Миколаїв

el.dorgalis@gmail.com

Анотація. У статті досліджено культуру спілкування та етикет, його значення у суспільстві.

Ключові слова: Етикет, ввічливість, тактовність, коректність, вихованість, ділове спілкування, культура спілкування, етичний кодекс.

Ціль: розглянути засадничі поняття і положення, що лежать в основі уявлень про культуру поведінки в цілому і цивілізованих формах спілкування. Роз'яснити поняття етикету та її норми, етичний кодекс

Вступна частина: У сучасному світі проблеми спілкування набувають все більше і більше гостроти. Ця тема розглядається не одне десятиліття. Сучасні гаджети замінюють вербальне спілкування. Але кожного дня ми зустрічаємось з людьми різних верств населення, різних конфесій і тим самим спостерігаємо на зростаючу динаміку міжособистісних і культурних контактів. Глобальні соціальні зміни на планеті, розвиток економіки, політики та соціокультури, масові переміщення людей - все це різко підвищило вимоги до культури спілкування взаємовідносин між людьми. Інтерес до питань етикету, великою мірою пояснюється й новим осмисленням самого поняття спілкування як найважливішого фактора існування людства та суспільства.